

IL-KELMA "HAL"

Fil-"MALTI" ta' Settembru deher x'jahseb G. V. fuq il-kelma *Hal*—Ma naqbilx ma' G. V. fuq it-tifsir li tâ. Jien naħseb li l-kelma *Raħal* ġejja mill-kelma għarbija *Ahl* li tfisser ġemgħa ta' nies miġbura f'hâra waħda għax ġejjin minn nisel wiehed. Fil-Palestina (Qanghan) għaqda ta' nies waħda jagħmlu *Ahl*: nies ġejjin minn ġebbieda waħda; dak li l-lum innejhu *familja*, miġbura flimkien jagħmlu *ahl*.

Mita n-nies ta' l-Affrika u tal-Palestina flok djar kellhom tined, dawk ta' nisel wiehed kienu jingabru ma' xulxin għax id-demn jiġbed u dik il gabra nies taht isem wiehed kienu jis-sejhu *ħal*. Hal-tal-Lew, Hal-tal-Millieri, Hal-tas-Safi, jew fil-qasir Hal-Lew, Hal-Millieri, Hal-Safi.

Billi dawn tat-tined kienu iktarx jitharrku u jimxu flimkien għal fejn isibu ruħhom aħjar, fejn ikun hemm *ħal* jibqa' ismu, ukoll jekk il-*ħal* ikun tħarrek. Għalhekk, naħseb, li għandna hafna ismijiet ta' *rħula* li ma għadhomx jinsabu u li l-anqas baqa' ħajt jew għorna biex turi fejn kienu. Għax b'tinda tmur fejn trid u ma tħallix atar warajk. Fejn huma, jew fejn kienu, Hal Lew, Hal Manin, Hal Tmien, Hal Muxi, Hal Kaprat?

Naħseb ukoll li iktarx ġara dak li għedt jien għax m'hux l-irħula kollha għandhom *Hal* qabel isimhom. Dawk l-irħula li għandhom isimhom mis-sura jew mill-bixla ta' l-art fejn ġew imwaqqfa ma għandhomx *Hal* qabel isimhom. Il-Gudja (fuq għolja), l-Imqabba (fuq hotba), il-Mosta (l'nofs il-gzira), in-Nax-xar (fuq quċċata) ħadu l-isem minn l-art fejn twaqqfu u m'hux min-nies li waqqfuhom bħal Hal-Luqa, Hal-Qormi, Haż-Żebbuġ.

Il-Kelma *raħal* naħseb li nħolqot minn *ahl* li tħawdet biż-żmien ma' *raħħâl*, li ma hux *raħli* iżda *ragħaj*; wiehed bil-*merħla*; hekk naħseb dabliet l-R fil-kelma. Bil-Għarbi *râhil*, jew *raħhâl* hu raġel li jimxi minn pajjiż għal iehor, *raħil* hija mixja twila, *raħla* mixja waħda.

Aħna għal mixi twil ma għandniex dil-kelma ta' *raħla* imma għal wiehed telaq għal mixja jew għal vjaġġ nġhidu *rħielha*. *Rħielha* lejn Tunes, *rħiela* għall-Mellieħa.

Minn dan kollu naħseb li *Raħal* u *ħal* ġejjin minn kelma qadima *Aħal*, gabra ta' qraha, ġirien. Il-ħażż *L* jimbiddel f-R bla tqanżiħ ta' xejn — Flok "*ġej mil l-Aħal*" wiehed isibha ddur iktar għal-lsien u jekk iġhid "*mir-raħal*". Dan il-bdil ta' l-ittri li jixxiebh u fil-hoss isir sikwit. Minn *Ahl*, jew *Aħal*, il-kelma *ħal* tiġi bla tbatija. *Aħal-Muxi*, f'ħalq il-Malti, isir Hal-Muxi, għax għall-heffa tal-kliem din isibha timxi iżjed.